

**3984 SAYILI RADYO VE TELEVİZYON KURULUŞ
VE
YAYINLARI HAKKINDA
KANUN ÜZERİNE DÜŞÜNCELER**

Dr. Fatih Selami MAHMUTOĞLU
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Hukuk Fakültesi

Ceza ve Ceza Usul Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

I-GİRİŞ

Ülkemizde yaklaşık beş seneden beri hukuksal bir rejimden yoksun bulunan ve yoğun tartışmalara konu olan özel yasayla bir düzenlemeye kavuştu. Her yasa gibi bu yasa da yürürlüğe girmesiyle birlikte toplumun çok çeşitli kesimlerinin eleştirilerine hedef olmaktan kendisini kurtaramadı. Ancak sözkonusu düzenleme ile ülkemizde özel radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili yaşanan fiili durum da 3984 sayılı yasayla son buldu.

Bilindiği üzere, ilk fiili durum, yurt dışından ülkemize yapılan yayınlar karşısında yürürlükteki düzenlemelerin yetersizliğinden kaynaklanmaktaydı. Engellenemeyen ya da engellenmek istenilmeyen bu yayınlar uzun bir süre adeta hiç bir kurala bağlı kalmaksızın ve 1982 Anayasası'nın (1) 133. maddesinin 1. fıkrasındaki "radyo ve televizyon istasyonları ancak Devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafından bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir" şeklindeki açık amir hükme rağmen faaliyetlerini devam ettirmişlerdi. Ülke yönetiminden sorumlu olanlar ise, bu durumu her nedense görmezlikten gelmişler, hatta yasa dışı olduğu ileri sürülen bu kuruluşların programlarına katılarak sözü edilen fiili durumun bir anlamda daha da benimsenmesine neden olmuşlardı. Ülkemizde yaşanan bu hukuksuzlukla radyo ve televizyon yayınlarına yönelik yayın tekeli, tabiri caizse "metrukiyete" uğratılmıştı. Nihayet bir taraftan kamuoyundan gelen yoğun baskı ve talepler, diğer taraftan bazı yayınların hukukun evrensel prensipleriyle akıllı olmaz bir şekilde geliş-

mesi, yürürlükteki düzenlemenin ihtiyacı karşılamadığı ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmenin gereklerine uymadığı gerçeğini açıkça ortaya koydu (2). Bu da doğal olarak parlamentoyu anayasal değişikliğe sevk etti. Ancak yapılan anayasal değişiklik yasal düzenleme ile tamamlanmadığından yaşanan hukuksuzluk maalesef devam etti. Bu arada yapılan mahalli seçimler özel radyo ve televizyonlar konusunda bir şeyler yapılması zorunluluğunu bir kez daha hatırlattı. Hazırlıksız yakalanan parlamentomuz ise, ara bir çözüm olarak seçim yasaklarının özel radyo ve televizyonlar yönünden de geçerli olabilmesi sağlayabilmek için 28.12.1993'te 3959 sayılı bir yasayı derhal yürürlüğe koydu. Bu yasayla TRT kurumunun seçim döneminde tabi olduğu yasaklar özel radyo ve televizyon bakımından da geçerli kılındı (md.2). Kanımızca sözkonusu kuruluşların hukuksal anlamda ilk olarak tanınmaları da işte bu 3959 sayılı yasayla mümkün olabildi. Devamında ise yuvarında da değindiğimiz üzere, 3984 sayılı yasa ile özel radyo ve televizyonlar hukuksal bir rejime sahip oldular.

II. 3984 SAYILI YASANIN DİLİ VE SİSTEMATİĞİ

3984 sayılı yasanın dili hem kullanılan terimler hem de cümle kuruluşları yönünden, bir yasada dil açısından olması gereken temel unsurlardan büyük ölçüde yoksundur. Bu olumsuzluk bir çok maddenin anlaşılabilmesinde de önemli güçlükler yaratmaktadır.

Konuyu öncelikle terimler yönünden irdeleyece olursak ;

Sözelimi Yayın ilkelerinin ikinci bölümde sıralandığı cümle içinde kullandığı yere göre aynı ya da yakın anlama gelebilecek ilke, husus, esas kelimelerinin seçiminde tamamen keyfi davranıldığı görülmektedir. Kanımızca burada "ilke" ya da "esas" ile ifade edilebilecek konu başlıklarından sadece birinin kullanılması, bunun dışında kalan hallerde ise bir konuyu açıklaması yönünden husus kelimesinin benimsenmesi daha doğru olurdu.

Bir başka dikkatsizlik uyarı ve ihtar kelimeleri bakımından ortaya çıkmaktadır. Yasa genel olarak uyarı terimini benimsediği halde, 13. maddesinde bu defa aynı anlama gelen "ihtar" kelimesini kullanmıştır. Benzer bir örnek 4. maddenin (a) bendinde anılan "cevap ve tekzip hakkına" ilişkin olarak da verilebilir. Yasa bu bentte... cevap ve tekzip haklarına saygılı olunması gerekliliğinden bahsetmiş, buna karşın 28. maddesinde aynı kavramı bu defa da "düzeltmiş ve cevap hakkı" şeklinde ifade etmiştir. Belki bu türden eleştiriler ilk bakışta önemsiz gibi görülebilirse de, kanımızca yasalarda terminolojik

açıdan birlikteğin sağlanmasına özen gösterilmelidir.

Cümle kuruluşları yönünden olumsuzluk içeren ve anlaşılması güç olan maddeler açısından ise, üst kurulun görev ve yetkilerini düzenleyen 8. maddenin (n) bendini örnek olarak verebiliriz. Madde bu haliyle güzel Türkçe diyebileceğimiz öğelerden tamamen yoksun olup, anlaşılması oldukça güçtür. Gerçekten aynı bent içerisinde birden fazla "saklı kalmak" fiiline gereksiz bir şekilde yer verilmiş ayrıca "hariç olmak üzere" ifadesiyle de yine benzer bir durum açıklanılmaya çalışılmıştır. "Devleti" denildikten sonra Dış İşleri Bakanlığı'nın görev ve yetkileri diye başlayan cümle araya sokularak okuyucu yönünden tereddütler daha da artırılmıştır (3). Devam eden cümlede yer alan "radyo ve televizyon kuruluşlarının doğrudan üyesi buldukları hariç olmak üzere" ifadesinde de sözkonusu kuruluşların neye ya da nereye dahil oldukları belirtilmeden cümle kurulmuştur. Halbuki "doğrudan üyesi buldukları topluluklar ya da kuruluşlar hariç olmak üzere" şeklindeki bir cümle daha anlaşılır olabilirdi.

Başka bir örneği cezalar ve müsadere başlığı altında düzenlenen 34. maddenin 1. fıkrasından verebiliriz. Buna göre "bu kanunda belirtilen istisnalar dışında, üst kuruldan izin almadan radyo ve televizyon yayını yapan ya da izni üst kurul tarafından geçici ya da sürekli iptal edilmesine rağmen yayında bulunan kişi veya kuruluşların sahip ve yöneticilerine fiilleri başka bir suç oluştursa bile... cezası verilir. "Bu madde de tereddüt uyandıran ilk husus kişi ile kastedilenin gerçek kişi mi yoksa tüzel kişi mi olup olmadığına ilişkindir. Denilebilir ki, bu kuruluşlar zaten anonim şirket şeklinde kurulmaları zorunlu olduğundan, sözkonusu yasa gereği tüzel kişiliğe de sahiptirler. Durum böyle olunca, tüzel kişiliğin ayrıca belirtilmesine de gerek duyulmamıştır. Ne varki, bu gerekçe gerçek bir kişinin de izin almadan yayın yapabilmesi varsayımı karşısında peşinen doğru olarak kabul edilemez. Öyleyse "kişi" ibaresinin her iki kavramı da karşılayabileceği izlenimini uyandıran bu madde belirtilen varsayım dikkate alındığında isabetli olmamıştır. Çünkü kişi teriminin gerçek kişiyi de kapsadığını kabul ettiğimizde "veya" bağlacı ile gerçek bir kişinin sahibinden bahsedildiği düşünülecektir ki, bunun anlamsızlığı ortadadır. Kanımızca yasada kastedilen tüzel kişiliğin açıkça ifade edilmesi, tereddütlerin giderilmesi açısından çok daha yerinde olurdu.

Dil konusunda değinmek istediğimiz bir başka husus da günlük hayatta ve yasa dilinde büyük ölçüde terkedilmeye başlanılmış bazı ifadelere bu kanunda tekrar yer verilmiş olmasıdır. Örneğin, yukarıda da değinmiş olduğumuz 4. maddenin (a) bendindeki "cevap ve tekzip hakkı" bunlardan biridir.

Artık cevap ve düzeltme hakkı olarak benimsenen ve yasalarda da bu şekilde ifade edilen sözkonusu kurumun burada cevap ve tekzip hakkı şeklinde kullanılması gereksiz olmuştur. Zaten terminolojik dağınıklığı sıkça ortaya koyan 3984 sayılı yasanın 28. maddesinde "düzetme ve cevap hakkı" diyerek kendi içindeki tutarsızlığı bir kez daha tekrarlanmıştır.

Üst kurul üyelerinin teminat ve mali haklarını düzenleyen 10. maddenin 2. fıkrasında "... mümtazen terfi etmiş sayılırlar" ibaresi de yasanın benimsediği Türkçe açısından yine dikkat çekicidir.

Özetlemek gerekirse, dil açısından vermiş olduğumuz tüm bu örnekler dikkate alındığında esas arı Türkçe olarak ifade edebileceğimiz özellikleri de tarınamakta ve terminolojik açıdan ciddi bir dağınıklık sergilemektedir.

Görüşümüze göre sekiz bölümden oluşan yasa sistematik açıdan da olumsuz bir görünüm arz etmektedir. Bu olumsuzlukların bir kısmı, ana başlıklara bağlı olarak gereğinden fazla üst başlık kullanılmasından, diğer bir kısmı birbirlerine yakın olan bazı konuların farklı yerlerde düzenlenerek karışıklığa neden olmasından, bir diğer kısmı ise, bazı başlıkların hatalı seçiminin ya da ana başlıkta sayılan konuları tam olarak yansıtmamasından kaynaklanmaktadır.

Sözgelimi, Radyo Televizyon Üst Kurulu ile ilgili esasları düzenleyen üçüncü 4 bölümün 12. maddesinde "Mali Kaynaklar ve Bütçe" başlığı kullanılmış, 13. madde de ise, yine Üst Kurul'un bir diğer mali kaynağı olan reklam gelirlerinin ödenmesi ayrı bir başlık altında toplanmıştır. Oysa her iki halde zaten üst kurulun mali kaynakları arasında yer almaktadır. Bu nedenle sadece 12. maddedeki başlığın kullanılması kanımızca yeterlidir.

Yasada dikkat çeken bir diğer husus ise, konuların birbirlerine olan yakınlığına rağmen ayrı ayrı yerlerde hüküm altına alınmış olmalarıdır. Örneğin, dördüncü bölümde yer alan 27. maddede seçimlerde siyasi partilerin yayınlarının Yüksek Seçim Kurulu'nca düzenleneceği belirtilmekte, yasanın özel Radyo ve Televizyon Kuruluşları başlığı altındaki beşinci bölümün 32. maddesinde ise, "Seçim Döneminde Yapılamayacak Yayınlarla İlişkin Esaslar" başlığı altında toplanması ve yükümlülükler ve sorumluluklar açısından her iki madde arasında bağlantının açık bir şekilde ortaya konulması hem okuyucu hem de yasaları uygulayacak olan yargı makamları açısından çok daha isabetli olurdu (4).

Yine 13/1. maddede reklam gelirlerinin ödenme süresi ve nereye ödeneceği saptanmakta, devamında ise ödeme yapılmaması halinde uygulanacak yaptırımlar belirtilmektedir. Kanımızca reklamlara ilişkin esasların saptandığı 5. bölümde zaten çeşitli yükümlülükler yer almaktadır. 13. maddedeki sözkonusu yükümlülüğün de bu bölüm içerisine yerleştirilmesi sistematik açıdan daha yerinde bir seçimdir.

Bir başka husus yukarıda da değindiğimiz üzere, bazı başlıkların hatalı olarak seçiminde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 31. madde sorumluluk başlığını taşımakta ve "Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşları, yayınlarında belli oranlarda eğitim, kültür, Türk Halk ve Sanat Müziği Programları koymak zorundadır" demektedir. Esasen sözkonusu hüküm ile bu kuruluşlara belirli bir yükümlülüktür. Öyleyse burada mutlaka bir başlık kullanılacaksa "Sorumluluk" yerine yükümlülüğün tercih edilmesi daha doğrudur. Zaten tek başına kullanılan bu başlık sanki özel radyo ve televizyonların kuruluşuna ilişkin yegane bir hükmün gibi görünmekte ve yanıltıcı olmaktadır. Oysa ki, diğer bir çok yükümlülük bakımından böyle bir başlık kullanılmamıştır. Öte yandan "Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının yükümlülüğü başlığı altında düzenlenen 18. madde ve bu kuruluşlara izin tarihinden itibaren engeç iki yıl sonunda Türkiye alanının %70'e yayınları ulaştırmak ve haftada asgari 80 saat yayın yapmak mecburiyeti getirmektedir. Kanımızca kullanılan bu üst başlık ta gereksizdir. Gerçi bu maddeye göre de bir yükümlülük sözkonusudur, ancak bunun ayrıca belirtilmesine gerek yoktur. Aksi halde her yükümlülük için aynı başlık kullanılmalıydı ki, herhalde bunun da açıklanabilir makul bir tarafı olamazdı.

Bu bölüme ilişkin dikkat çekmek istemediğimiz son bir konu ise yasa-
da kullanılan başlıkların gözden kaçabilecek tarzda bir önceki maddenin son fıkrasymış gibi dizgiye konulmuş olmasıdır. Kanımızca önemsiz gibi görünen bu ayrıntı da sözkonusu başlıkların ilgili maddenin hemen yanına yazılmasıyla giderilebilirdi.

III. YASADA YER ALAN YAPTIRIMLAR

3984 sayılı yasa-
da yer alan yaptırımları iki ana başlık altında inceleyebiliriz. Bunlardan birincisi, özel radyo ve etelevizoyunların yayın izin şartları, ilkeleri ve yasa-
da öngörülen diğer esasları yerine getirmemesinden kaynaklanan tedbir niteliğindeki idari yaptırımlardır (5). Kaynağını esas itibarı ile 33. maddede bulan (6) bu yaptırımlar uyarı, durdurma ve iptaldir. Sözkonusu maddenin 1. fıkrasına göre Üst Kurulun öngördüğü yükümlülükleri ye-

rine getirmeyen, izin şartlarını ihlal eden, yayın ilke ve esaslarına aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyonlar Üst Kurulca öncelikle uyarılırlar. Bu uyarıda ihlalin niteliği, ağırlığı ve tekrarı halinde sonuçları açıkça belirtilir. İhlalin tekrarlanması halinde ise, ihlalin ağırlığına göre faaliyet bir yıla kadar durdurulur ya da verilen izin iptal edilir.

Anılan bu yaptırımları çeşitli açılardan gruplandırabiliriz. Örneğin, bir ayırıma göre, bu yaptırımlardan bir kısmının yayın öncesindeki, yayın sırasındaki ya da yayın sonrasındaki ihlallere karşı uygulanabileceklerini, bulabilmektedirler. Başka bir ayırımla da bu yaptırımların bir bölümünün yayının bizzat içeriği ile, bir diğer bölümünün ise özel radyo ve televizyonların yayın düzeniyle ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Örnek vermek gerekirse, kuruluşu ve hisse senetlerine ilişkin esaslar (madde 29) yayın öncesine ve yayın düzenine ilişkindir. Reklamların içeriği, sunuluşu ve yerleştirilmesi ise, yayın sırasında olup bazen içeriği bazen de yayın düzenini ön plana çıkartmaktadır. Örneğin belli ürünlerin (alkol, tütün gibi) reklamlarının yapılması yayının içeriğine, belli sürelerle dikkat edilmeden reklamların yayınlanması ise yayının düzenine yönelik ihlallerdir. (madde 16). Hem yayın sonrasına hem de yayın düzenine ilişkin olarak ise, cevap ve düzeltme hakkını örnek olarak verebiliriz(7).

Öyleyse bu çerçevede özetleyecek olursak, birinci grupta yer alan ihlaller, yukarıda anılan yükümlülüklerle aykırılık teşkil eden ve bu aykırılık nedeniyle idarece doğrudan doğruya yaptırım altına alınabilen ve dar anlamda suç teşkil etmeyen hukuka aykırı eylemlerdir(8).

İkinci grup yaptırımlara gelince, bunlar gerçek anlamda suç olup, bu kanunda belirtilen istisnalar dışında izin almadan radyo ve televizyon yayını yapan ya da izni Üst Kurul tarafından geçici ya da sürekli iptal edilmesine rağmen yayında bulunanlara ya da yayın bantlarını bir yıl süre ile muhafaza etmeyen ve bu süre içinde cumhuriyet savcılığına istenilmesine rağmen sesli ve görüntülü olarak teslim etmeyenlere yöneliktir(9). 34. maddeye göre söz konusu cezalar hürriyeti bağayıcı ceza, para cezası ve müsaderedir.

IV- CEZA SORUMLULUĞU AÇISINDAN YASANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ceza sorumluluğuna ilişkin hükümlere 3984 sayılı yasanın 34. maddesinde rastlamaktayız. Maddenin 1. fıkrası "bu kanunda belirtilen istisnalar dışında, Üst Kuruldan izin almadan radyo ve televizyon yayını yapan ya da

izni üst kurul tarafından geçici ya da sürekli iptal edilmesine rağmen yayında bulunulan kişi ve kuruluşların sahip ve yöneticilerine fiilleri başka bir suç oluştursa bile fiilin ağırlığına göre altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ve yüzmilyon Türk Lirasından Onmilyar Türk Lirasına kadar para cezası verilir" demektedir. Hemen farkedileceği üzere anılan madde sözü edilen gerekçelere uymayan kişi ve kuruluşların sahip ve yöneticilerini cezai açıdan birlikte sorumlu tutmaktadır (10).

İşte 3984 sayılı yasada yer alan eylemlerin işlenmesi halinde 34. maddenin 1. fıkrasında sahip ve yöneticilerin birlikte sorumlu olacaklarına ilişkin bu hüküm, ceza hukukunun kusurlulukla ilgili kurallarıyla kesinlikle bağdaşmamaktadır. Gerçekten özel bir radyo ya da televizyonun sahibi olmayı ceza sorumluluğu açısından yeterli görmek modern ceza hukukunun temel ilkelelerine tamamen ters düşmektedir. Böyle bir hüküm dolayısıyla kusursuz suç ve ceza olmak ilkesinin doğal bir sonucu olan cezaların şahsiliği ilkesiyle de tamamen çelişmekte ve başkasının fiilinden dolayı objektif sorumluluk esasını getirmektedir (11). Sadece ekonomik bir tercihte bulunmuş olan pay sahibinin sırf bu tercihinden dolayı cezai açıdan sorumlu tutulması kabul edilemez. Esasen madde bu şekliyle yöneticiler açısından da aynı tehlikeleri içermektedir. Somut olayda haksız eyleme yönelik hiç bir katkısı olmayan bir kişi de sırf yönetici olmaktan ötürü bu maddeye göre sorumlu tutulabilecektir. Kanımızca 3984 sayılı yasadaki hükümleri her halükarda ceza hukukundaki kusurluluk prensipleri içerisinde görmek yerinde olacaktır. Esasen müsadereye ilişkin 34. madde bu konuda bir bağlama noktası olarak düşünülebilir. Yasanın 34. maddesinin 1. fıkrası tüm cihazların 36. maddeye göre müsadere edilebileceğini belirtmektedir. Bu hükümden hareketle mademki müsadereye ilişkin TCK. sistemine atıf yapılmıştır, öyleyse TCK.'daki kusur prensibinin geçerli olduğu da kendiliğinden kabul edilmektedir. Başka bir anlatımla, böyle bir atıf, ceza sorumluluğunun kusura dayanması ilkesi gerekliliğini teyid eder niteliktedir. En azından yasa koyucunun amacı bu olmasa bile, bizler tarafından bu şekilde bir değerlendirilmenin yapılması ceza hukukunun hukuk sahasını ilgilendiren bu tür düzenlemelerde kusur ilkesini ve bunun bir sonucu olan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini bertaraf eden ya da ettiği izlenimini uyandıran hükümlerden kaçınılması şarttır. Yine yasanın "ayrıca tüm yayın cihazları... müsadere edilir" hükmü de sahip ve yöneticilerin kusursuz olduğu durumlarda mutlaka gözönünde bulundurulmalıdır. Yukarıda belirtmiş olduğumuz gerekçeler bu hüküm açısından da geçerlidir(12).

3984 sayılı yasanın 34. maddesinin son fıkrası "yayın bantlarını bir yıl süreyle muhafaza etmeyen ve bu süre içerisinde Cumhuriyet Savcılığına iste-

nilmesine rağmen sesli ve görüntülü olarak teslim etmeyen yayın kuruluşlarının sahip veya yöneticileri, bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yüz milyon liradan bir milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar" hükmünü getirmektedir. Farkedileceği üzere aynı maddede yer alan iki hüküm dahi cümle kuruluşu itibarıyla birbirleriyle uyum içerisinde değildir. 2. fıkrada sahip veya yöneticileri, 1. fıkrada ise sahip ve yöneticileri denilmektedir. Bu da yasada gözden kaçan önemli bir eksikliklerdir. Ayrıca yasanın yine hiç bir ayrıma gitmeden tüm sahip ve yöneticileri bu eylemden dolayı sorumlu tutması doğru olmamıştır. Bu fıkraya ilişkin olarak ta yukarıda değindiğimiz eleştiriler aynen geçerlidir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, 3984 sayılı yasa hem terminolojik ve sistematik açıdan, hem yaptırımlar açısından hem de ceza sorumluluğu açısından önemli eksiklikleri olan ve uygulamada ciddi sorunlar yaratabilecek bir hüviyettir.(13)

DİPNOTLAR:

- (1) Hatırlanacağı üzere 1961 Anayasası da aynı hükmü içermekteydi ve 359 sayılı TRT Kanunu da bu genel esas çerçevesinde hazırlanmıştı. Ancak tekele ilişkin bu hükme rağmen 1977 yılında Türkiye'de TRT dışında yayın yapan dokuz radyo istasyonunun bulunduğu bilinmektedir. Elektrik Mühendisleri Odası'nın yayın organı olan "Elektrik Mühendisleri dergisindeki bilgilere göre o tarihte TRT dışında Türkiye Polis Radyosu "Ankara 1954" Mamak Radyosu "Ankara 1960" Meteoroloji'nin Sesi Radyosu "Ankara 1969", İstanbul Polis Radyosu "Çok kısa dalga "Ereğli Kömür İşletmeleri Radyosu "Zonguldak 1967" Azminin Radyosu "Kozan, Adana 1974" Bkzb İçel, K.Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 1990, s.299.dipnot : 2. 3984 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önce özel radyo ve televizyonlara imkan veren düzenlemelerin gerekliliğine ilişkin öneriler için bkz. İçel,K.; Kitle..., s.309-310.
- (3) Bize göre anılan madde en azından şu şekilde kaleme alınabilirdi. "Üst Kurul Telsiz Genel Müdürlüğü'nün ve Dışişleri Bakanlığı'nın görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili olan milletlerarası hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar nezdinde devleti temsil eder".
- (4) Benzer başka bir örneği üst Kurulun Kuruluşu, Seçimi, Görev ve Yetkilerini düzenleyen üçüncü bölümle bağlantı kurarak radyo ve televizyonlarda çalışanlara ilişkin hükümler yönünden de verebiliriz. Nasıl

ki Üst Kurul 3984 sayılı yasada bir bütün olarak ele alınmıştır, radyo ve televizyonlarda çalışanlar da aynı şekilde beşinci bölümde, yani "Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşları" ana başlığı altında toplanabirdi.

- (5) Ayrıntılı bilgi için bkz; Mahmutoglu, F.S.; Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda Yaptırım Rejimi, İst.1993, s.142,143 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- (6) Ancak bazı maddelerde bu yaptırımların uygulanabilme imkanı 33. madde dışında ayrıca belirtilmiştir. Örneğin; 13,25 ve 28. maddeler böyledir.
- (7) Yeri gelmişken düzeltme ve cevap hakkı yönünden yasadaki düzenlemeye kısa da olsa değinmek gerekecektir. 3984 sayılı yasanın 28. madde de dikkat çeken eksikliklerden ilki cevap metnine ilişkin koşullara yer verilmemiş olmasıdır. Basın Kanununda ve TRT Kanununda açıkça saptanan bu koşulların 28. maddede ayrıntılarıyla düzenlenmesi son derece yerinde olurdu. (Ayrıntılı bilgi için bkz.; Mahmutoglu s.,F.: Cevap ve Düzeltme Hakkı, İst.1986 s. 75*81, 112-114 ; ayrıca, İçel, K.;Kitle..., s. 183-185,346; Özek,C.; Basın Hukuku,İst. 1978, s.112). Ayrıca cevap ve düzeltmenin yayınlanmamasına ya da hukuka aykırı yayınlanması ya da geciktirilmesi halinde 3 aya kadar durdurma, ikinci kez tekrarı halinde iznin iptali yoluna gidilmektedir. Kanımızca bu cevap ve düzeltme müessesesinin yapısına uygun bir yaptırım şekli değildir. Genel eğilimin bu alanda para cezası verilmesi yönünde olduğu bilinmektedir. Hatırlanacak olursa basın kanununda yapılan son değişiklikle de hürriyeti bağlayıcı cezalar yürürlükten tamamen kaldırılmıştır. Burada öngörülen yaptırımlar ise, özellikle iznin iptali çok ağır bir yaptırım şekli olup, eylemin ağırlığına uymamaktadır. Böyle bir yaptırımla adeta yayın kuruluşu ekonomik anlamda idam cezasına mahkum edilmektedir.

Öte yandan 28. maddenin son fıkrası ilgililere tazminat hakkı tanıtmaktadır. Bu dava haklı görüldüğünde 100 milyondan az olmayan bir miktar mağdura ödenecektir. Bize göre, böyle bir hüküm, tazminat hukukunun esaslarıyla bağdaşmamaktadır. Çünkü 100 Milyonluk sınırın getirilmesiyle olayın özellikleri bertaraf edilmekte ve her somut olaya göre ayrıca saptanması gereken zarar adeta bir cezaya dönüşmektedir. Zaten kanun koyucu da bu mantıkla hareket ederek ve 3506 sayılı Kanun hükümleri saklıdır demektedir. Ancak kanun koyucu burada bizce iki hataya birden düşmektedir. Çünkü bu hükümlerle kast edilen kanımızca sözkonusu para yaptırımının 3506 sayılı kanuna tabi olacağıdır. İkinci yanlış ise, 3506 sayılı kanun sadece para cezaları

yönünden uygulanma alanı bulmaktadır. Halbuki burada para cezası sözkonusu olmayıp, tazminat sözkonusudur. Aynı yanılığa 34. maddenin 1. fıkrasında da düşülmüştür.

- (8) Ayrıntılı bilgi için bkz. Özay, H.,İ.; İdari Yapıtlar, İst. 1976, s. 107-114.
- (9) Yayın bantlarının muhafazasına ilişkin 28. maddenin 2. fıkrasında yer alan bu hüküm sözkonusu kuruluşlara getirdiği arşiv yükümlülüğünün çok uzun süreli olması nedeniyle eleştirilmiştir.
- (10) Ancak dil açısından yapılan değerlendirmesinde de belirttiğimiz üzere, yasa bu ifade tarzıyla tereddütlere neden olabilmektedir. Hatırlanacak olursa, tüzel kişilik kavramının açık olarak kullanılmaması ve gerçek kişilerinde izin almadan yayın yapabilmesi olasılığı bu ikilemi ortaya çıkarmıştır. Aslında yasa ile kastedilenin tüzel kişi olduğu da özel radyo ve televizyonların kuruluş şeklinde açıkça tekrarladığı hatalarını burada da devam ettirmiştir.
- (11) Bkz. ; İçel-Donay; Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kasım, İst. 1993 s.70,71; Erman. S.; Başkasının Fiilinden Sorumluluk, Gönensay'a Armağan, İst. 1955, s. 418-433.
- (12) CGK'nun Orman Kanununun 108. maddesinin 4. fıkrasına dayanarak 19.3.1979 tarih ve 3-69/132 sayılı müsadereye ilişkin vermiş olduğu karara yönelik olarak yapılan eleştiri için bkz.; İçel,K.; İÜHF 44 (1978), sh.297 vd.
- (13) 3984 s. yasanın çeşitli açılardan eleştirisi için ayrıca bks; Yarsuvat, D, "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun"a ilişkin görüşler, (İ.Ü.SBFD, s.7, Nisan 1994, s. 27-32)